

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Petra Hlávka „Vývoj úmrtnosti na zhoubný novotvar průdušky – bronchu a plíce v České republice“

Diplomová práce Bc. Petra Hlávka „Vývoj úmrtnosti na zhoubný novotvar průdušky – bronchu a plíce v České republice“ má celkový rozsah 112 stran. Textová část práce je strukturována standardně a je rozdělena do deseti základních kapitol včetně úvodu a závěru. Doplnují ji seznamy tabulek, obrázků a literatury a přehled použitých zkratk.

Předkládaná diplomová si klade několik cílů. Hlavním cílem je hodnocení a analýza vývoje úmrtnosti na zhoubný novotvar průdušky – bronchu a plíce v České republice.

Práce je rozdělena do deseti kapitol. Za úvodní kapitolou, kde autor čtenáři přibližuje studované téma, vymezuje cíle práce a uvádí strukturu práce, následuje kapitola představující historii výskytu zhoubného novotvaru průdušky – bronchu a plíce ve světě. Třetí kapitola čtenáře seznamuje s nejvýznamnějšími rizikovými faktory pro vznik tohoto onemocnění. Další dvě kapitoly se pak věnují nejprve prevenci a příznakům a následně diagnóze, léčbě a prognóze studovaného novotvaru. Šestá kapitola představuje použité ukazatele a metody včetně zdrojů dat. Vlastní analytickou část práce pak tvoří sedmá, osmá a devátá kapitola. Autor nejprve srovnává vývoj úmrtnosti na zvolený novotvar na mezinárodní úrovni a následně se podrobněji věnuje situaci v Česku. Devátá kapitola se potom zaměřuje na zvolené téma na úrovni českých okresů. V závěru jsou potom hlavní výsledky předchozích kapitol shrnuty.

Téma předkládané práce je velmi aktuální vzhledem k tomu, že skupina novotvarů se postupně v řadě zemí stává nejvýznamnější skupinou příčin úmrtí a konkrétně úmrtnost na novotvar průdušky – bronchu a plíce stojí na jedné z předních pozic v rámci této kategorie.

Petr Hlávko při zpracování své diplomové práce prokázal velkou samostatnost, hluboký zájem o zvolené téma a velmi dobrou schopnost pracovat s literaturou, z velké části zahraniční. Předkládaná práce také obsahuje poměrně velký objem korektně provedených výpočtů. Text je až na výjimky zpracován graficky kvalitně a dobře formulován.

Z hlediska obsahu je však práci nutné vytknout především následující nedostatky:

1. V obsahu chybí podkapitoly z kapitoly 6 a také podkapitola 9.1.
2. Vhodnější název pro kapitolu 3 by byl Hlavní rizikové faktory vzniku zhoubného novotvaru průdušky – bronchu a plíce.
3. Autor srovnává úmrtnost na zvolený novotvar v Česku se situací ve vybraných evropských zemích, což je pro pochopení významu zvolené příčiny úmrtí přínosné. Podrobněji by však měl být popsán výběr srovnávaných zemí. Dle textu práce byly vybrány tak, aby „byl zastoupen každý evropský region“ (str. 13). Tyto země jsou pak považovány za reprezentativní pro jednotlivé regiony. Pro takový výběr by ale bylo nutné prokázat, že se jednotlivé regiony skutečně chovají z hlediska úmrtnosti na bronchogenní karcinom relativně homogenně a vybrané země jsou jejich vodným reprezentantem. Z geografického hlediska je nesprávný je výběr Maďarska jako reprezentanta východní Evropy.
4. Kapitola 1.1 Cíle práce obsahuje z velké části strukturu práce – je zbytečné např. uvádět, že „cílem kapitoly o metodice je představení použitých datových zdrojů a metodických postupů při demografické analýze úmrtnosti“. Podobně je stanoven cíl prakticky každé kapitoly, který ale jen kopíruje její obsah.
5. Kapitola 1.2 Cíle práce obsahuje řadu zbytečných informací a formulačně není příliš zdařilá (např. v kapitole je „navázání na úvodní základní představení, které je rozšířeno a podrobněji analyzováno“ – str. 16).

6. Ačkoli kapitola 3 obsahuje celou řadu rizikových faktorů pro vznik karcinomu plic, v textu jsou změny v úmrtnosti na tuto příčinu vysvětlovány především změnami v rozšíření kouření v populaci, bylo by proto zajímavé průběh „tabákové epidemie“ v jednotlivých studovaných zemích ilustrovat na datech, aby bylo patrné, že je průběh rozšiřování kuřáctví a následně studované úmrtnosti skutečně podobný.
7. Na str. 25 jsou uvedeny odhady ekonomických dopadů kouření. Vzhledem k tomu, že se výsledky různých studií v této oblasti významně liší, bylo by vhodné zde konfrontovat více zdrojů, a to jak pro celosvětovou situaci, tak i stav pouze za Česko. Ve stávající formě je práce značně popisná.
8. Vzhledem k tomu, že se situace v oblasti kouření i léčby nemocí s ním spojených včetně karcinomu plic velmi rychle vyvíjí, jsou některé zdroje a informace v současnosti již pravděpodobně zastaralé – např. pravděpodobnost pětiletého přežití onemocnění dle Parkin et al., 2005 (str. 19), počet kuřáků lékařů dle Pafko, 2001 (str. 25).
9. Vysvětlení na str. 42, že byly zkonstruovány jednovýchodné tabulky úmrtnosti, „které vychází z konstrukce tabulek sňatečnosti, jež byla pro potřeby této práce upravena. Dle Pavlíka a kolektivu (1986, s. 231) lze tabulkové funkce rozložit na několik dílčích funkcí podle hlavních příčin úmrtí, nicméně nejčastěji se volí křivka pravděpodobnosti úmrtí“, je pro standardního čtenáře nedostatečné.
10. Na str. 43 chybí vzorec pro výpočet w_x pro otevřený věkový interval.
11. Často je v práci uváděn zbytečně velký počet desetinných míst (např. procenta na dvě desetinná místa, počet zemřelých na 100 000 obyvatel na dvě desetinná místa, roky na tři desetinná místa).
12. Na str. 48 musí být uvedeno, že standardizovaná míra úmrtnosti podle věkových skupin je dalším ukazatelem pro zhodnocení struktury intenzity úmrtnosti, nestačí jen zhodnocení struktury úmrtnosti, protože se nejedná o stejnou strukturu jako v předchozím hodnocení.
13. V některých částech textu není stejně detailní komentář věnován oběma pohlavím (str. 44 až 46) nebo pro jedno pohlaví chybí (konec kapitoly 8.1).
14. Interpretace ukazatelů v kapitole 9 zabývající se analýzou studované úmrtnosti na úrovni okresů je pravděpodobně do významné míry ovlivněna malými počty událostí u populačně nejmenších jednotek. Nabízela se zde možnost výsledné ukazatele prezentovat včetně intervalů spolehlivosti.

V práci nalezneme také určité nedostatky formálního charakteru, jde především o typografické nedostatky (např. jednopísmenné předložky a spojky na konci řádku) a neobratné formulace (např. „snižování úmrtnostních poměrů“ na str. 73), časté opakování nebo nevhodně zvolené pojmy (např. „socioekonomický stav“ místo status na str. 31, „záporný podíl“ na str. 73). V práci je nadužívána spojka když a ne vždy je použita správně. Autor nerespektuje doporučené katedrální formátování tabulek. V případě formátování dvouřádkových názvů v obsahu i seznamech tabulek a obrázků by odsazení druhého řádku zvýšilo jejich přehlednost.

I přes uvedené výhrady a kritické poznámky se domnívám, že diplomová práce Bc. Petra Hlávka „Vývoj úmrtnosti na zhoubný novotvar průdušky – bronchu a plic v České republice“ splňuje všechny požadavky na závěrečnou práci navazujícího magisterského studia demografie. Proto ji navrhuji přijmout k obhajobě.

V Praze dne 26. 8. 2019

RNDr. Boris Burcin, Ph.D.

školitel